Oktawian August
(Caius Iulius Caesar Octavianus Augustus)

CZYNY BOSKIEGO AUGUSTA

(Res Gestae Divi Augusti)

tłumaczenie i przypisy – S. Drej

edycja komputerowa: www.zrodla.historyczne.prv.pl

mail: historian@z.pl

MMIII ®

1. W 19-tym roku mego życia, z mej własnej inicjatywy i na mój własny koszt, wystawiłem armię, z którą wyzwoliłem rzeczpospolitą, będącą w opresji w wyniku dominacji jednej fakcji. Z tego powodu, senat uchwalił na mą cześć uchwałę pochwalną. Działo się to za konsulatu Gajusza Pansy i Aulusza Hircjusza[1], przydzielił mi też senat uprawnienia konsularne w doradzaniu i dał mi imperium[2]. Wraz ze mną, jako propretorem, zobowiązał mnie, wraz z konsulami abym wziął w opiekę rzeczpospolitą, aby nic złego jej się nie przytrafiło. Ale ludzie wybrali mnie konsulem w tym samym roku, gdy obaj konsulowie zginęli w bitwie, uczyniono mnie triumwirem [3] dla uspokojenia niepokojów w państwie.

2. Przywiodłem morderców ojca swego na wygnanie, z legalnego wyroku, ukarałem ich zbrodnie, zaś później, kiedy wypowiedzieli wojnę rzeczpospolitej, pokonałem ich w dwóch bitwach.

3. Często prowadziłem wojny, domową i obcą, na morzu i ziemi, na całym świecie i jako Zwycięzca wybaczyłem tym wszystkim obywatelom, którzy tego oczekiwali. Tak samo ze wszystkimi obcymi nacjami [postąpiłem]; tych, którym mogłem bezpiecznie przebaczyć, wolałem zachować, niż niszczyć. Około 500,000 obywateli zostało mi zaprzysiężonych. Poprowadziłem nawet więcej niż 300,000 z nich do kolonii i zwróciłem ich miastom, po tym jak zasłużyli na swój żołd i przydzieliłem ziemię wszystkim z nich lub dałem im pieniądze za ich wojskową służbę. Zdobyłem ponad 600 okrętów nie licząc tych mniejszych niż trójrzędowce.

4. Odbyłem dwukrotny triumf owacyjny i trzykrotny triumf kurulny, 21 razy zostałem nazwany imperatorem. Kiedy senat uchwalił dla mnie jeszcze większe zaszczyty, nie przyjąłem ich. Umieściłem wawrzyn z rózeg na Kapitolu, gdy przysięgi, które składałem w każdej wojnie wypełniły się. Na poczet czynów przeze mnie dokonanych i przez mych oficerów pod moim dowództwem na lądzie i morzu, senat 55 razy uchwalił ofiary nieśmiertelnym bogom. Ponadto było aż 890 dni, które senat uznał za święta. W mych triumfach królowie i dziewięcioro królewskich dzieci prowadzono przed mym rydwanem. Trzynaście razy byłem konsulem do

---

[1] W 43 r.p.n.e.

[2] *Imperium*- najwyższa władza nad siłami zbrojnymi.

[3] *Triumwirat*- określenie kolegium trzech urzędników, wybranych do pewnych określonych zadań; tu: tzw. II triumwirat, zawarty w 43 p.n.e. między Oktawianem, Markiem Antoniuszem, a Markiem Lepidusem, oficjalnie zatwierdzony prawnie, jako „kolegium trzech mężów do uporządkowania spraw rzeczypospolitej”.

momentu, gdy spisałem te słowa, i byłem w trzydziestym siódmym roku władzy trybuńskiej[4].

5. Kiedy została mi zaoferowana dyktatura, tak w mej obecności, jak i nieobecności, przez lud i senat, gdy Marcus Marcellus i Lucius Arruntius byli konsulami[5], nie przyjąłem jej. Nie uchylałem się od obowiązku nadzoru nad dostarczeniem zboża podczas wzrostu braków w zaopatrzeniu i tak zaaranżowałem wszystko w ciągu paru dni, że uwolniłem całe miasto od dręczącego je wówczas strachu i niebezpieczeństwa na swój własny i administracji koszt. Gdy ponownie ofiarowano mi konsulat, tak roczny, jak i wieczysty, nie przyjąłem go.

rys. 1 - tablica z zachowanym tekstem

6. Gdy Marcus Vinicius i Quintus Lucretius byli konsulami, następnie Publius Lentulus i Gnaeus Lentulus [byli] i, za trzecim razem, gdy Paullus Fabius Maximus i Quintus Tubero byli, mimo, że senat i lud rzymski jednomyślnie zgodził się, abym został sam jeden uczyniony kuratorem praw i obyczajów z najwyższą władzą, nie chciałem występować przeciw obyczajom przodków. Kiedy następnie senat chciał decydować przez moją osobę, czyniłem to dzięki władzy trybuna i pięć razy z mojej własnej inicjatywy i w obu przypadkach domagałem się i otrzymałem od senatu towarzysza z taką samą władzą.

[4] W 14 r. p.n.e.
[5] W 22 r. p.n.e.

7. Byłem triumwirem dla uporządkowania spraw rzeczpospolitej przez dziesięć lat z rzędu. Byłem pierwszy wśród równych w senacie aż do tego dnia, w którym to piszę, przez czterdzieści lat. Byłem najwyższym kapłanem, augurem, jednym z kolegium piętnastu dla dokonywania wróżb, jednym z kolegium siedmiu do organizowania uroczystości, bratem Arvisa, towarzyszem Tytusa i Fetiala.

8. Gdy byłem konsulem po raz piąty, powiększyłem liczbę patrycjuszy w wyniku polecenia senatu i ludu rzymskiego. Trzy razy czytałem spis senatu i za szóstego mego konsulatu ustaliłem cenzus obywatelski wraz z Marcusem Agryppą, mym kolegą w konsulacie. Przeprowadziłem spis ludności po 41 - letniej przerwie, w którym to spisie zliczono 4063000 obywateli Rzymu. Następnie ponownie, na mocy władzy konsularnej przeprowadziłem spis sam, gdy konsulami byli Gaius Censorinus i Gaius Asinius [6], i spis ten wykazał 4,233,000 obywateli rzymskich.Wreszcie za trzecim razem, na mocy władzy konsularnej, przeprowadziłęm spis wraz z synem Tyberiuszem Cezarem jako kolegą, gdy konsulami byli Sextus Pompeius i Sextus Appuleius[7], w którym to spisie zliczono 4,937,000 rzymskich obywateli. Dzięki nowemu prawu wprowadzonemu z mej inicjatywy, przywróciłem wiele obyczajów przodków, które upadły w związku z klęskami naszego wieku i osobiście przekazałem wiele przykładów do naśladowania dla przyszłych pokoleń.

9. Senat uchwalił, że modły za me zdrowie zostaną przedsiębrane przez konsulów i kapłanów co pięć lat. Dla wypełnienia tych modłów często odprawiali obrzędy za me życie, raz robiło to czterech z kolegium najwyższych kapłanów, raz konsulowie. I jedni i drudzy również, tak prywatnie, jak i wraz z wszystkimi obywatelami miasta jednomyślnie i bez przerwy modlili się we wszelkich świątyniach za me zdrowie.

10. Poprzez uchwałę senatu me imię zostało włączone w Hymn Saliaryjski i uświęcone prawem, abym był boski na wieczność i, dopóki żyję, by moja była władza trybuńska[8]. Byłem niechętny obwołaniu mnie najwyższym kapłanem[9] w miejsce mego żyjącego kolegi[10]; kiedy lud

---

[6] w 8 r.p.n.e.
[7] w 14 r. p. n.e.
[8] Tribunicia potestas – Oktawian objął w 23 p.n.e. władzę trybuńską, co dawało mu szereg uprawnień, m.in. inicjatywę ustawodawczą, poza tym trybun ludowy był uznawany za osobę nietykalną, wręcz uświęconą".
[9] *Pontifex Maximus*
[10] Tym kolegą był dawny członek triumwiratu Marek Lepidus.

zaofiarował mi ten urząd kapłański, który piastował także i mój ojciec, odmówiłem. Lecz otrzymałem ten urząd w kilka lat później z powodu zaburzeń społecznych, gdy olbrzymi tłum z całej Italii, jakiego jeszcze w Rzymie nie widziano, zgromadził się na mojej elekcji, gdy konsulami byli Publius Sulpicius i Gaius Valgius[11].

11. Senat poświęcił ołtarz Fortuny Odnowicielki przed świątyniami Honoru i Męstwa u wrót Łuku Triumfalnego na mój powrót ustawionego z polecenia kapłanów i dziewic Westalek, którzy zarządzili roczne ofiary w dniu mego powrotu do miasta z Syrii (gdy konsulami byli Quintus Lucretius i Marcus Vinicius[12]) i dzień ten [mego powrotu] nazwano od mego imienia Augustaliami.

12. Z powagi senatu, część pretorów i plebejskich trybunów, z konsulem Quintusem Lucretiusem i najwybitniejszymi mężami, wysłano do mnie na spotkanie w Kampanii, który to zaszczyt został uchwalony tylko dla mnie, dla nikogo przede mną. Gdy wróciłem do Rzymu z Hiszpanii i Galii, z sukcesem osiągnąwszy powodzenie w tych prowincjach, gdy Tiberius Nero i Publius Quintilius byli konsulami[13], senat głosował za poświęceniem Ołtarza Pokoju[14] w świątynii na Polu Marsowym za mój powrót i zobowiązał sędziów, kapłanów i Westalki dziewice do odprawienia dorocznych ofiar.

13. Nasi przodkowie chcieli, aby świątynia Janusa Quirinusa była zamknięta, gdy na cały naród rzymski, na morzu i lądzie będzie żyć zabezpieczony pokojem poprzez zwycięstwa. Aczkolwiek przed mymi narodzinami stało się tak zaledwie dwa razy, jak daleko sięga pamięć, aż od założenia miasta. Zaś za mego pryncypatu senat aż trzy razy głosował za zamknięciem świątynii.

14. Gdy moi synowie - Gaius i Lucius Caesar, których Fortuna zabrała mi za młodu, mieli po czternaście lat, senat i lud rzymski uczynił ich konsulami desygnowanymi[15] w imię mojego honoru i z tego powodu po pięciu latach obejmując ten urząd, kiedy zostaliby wprowadzeni na forum zostaliby włączeni w publiczne konsylium. Ponadto ekwici rzymscy

---

[11] w 12 r.p.n.e.
[12] w 19 r.p.n.e.
[13] w 13 r.p.n.e.
[14] *Ara Pacis.*
[15] *konsulami desygnowanymi*- tzn. byli przeznaczeni do konsulatu, gdy osiągną wiek męski.

wszyscy razem nazwali każdego z nich Przywódcą Młodzieży, obdarzając tarczą i włócznią.

15. Wypłaciłem plebsowi rzymskiemu po 300 HS na głowę, wypełniając wolę ojca, a od siebie dodałem jeszcze po 400 HS za zniszczenia wojenne, gdy byłem konsulem po raz piąty[16]. Co więcej, ponownie wypłaciłem dar publiczny po 400 HS na głowę, będąc w dziesiątym konsulacie[17], z mego własnego skarbu; i będąc konsulem po raz jedenasty dwunastokrotny zasiłek zbożowy, osobiście zakupiony, gdy wyczerpały się miary, a w mym dwunastym roku władzy trybuńskiej[18] dałem po 400 HS po raz trzeci. A te moje publiczne podarki nigdy nie objęły mniejszej liczby osób niż 250,000. W mym osiemnastym roku władzy trybuna dałem 320,000 tysiącom plebejuszy miejskich po 240 HS na osobę. Gdy zaś byłem konsulem po raz piąty[19] dałem z mych łupów wojennych koloniom mych weteranów każdemu po 1000 HS na osobę. Około 120,000 tysięcy osób w koloniach otrzymało ten triumfalny podarunek publiczny. Konsulem będąc po raz trzynasty[20] dałem po 240 HS plebsowi, którzy otrzymali potem publiczne zboże. A było ich więcej niż 200,000 osób.

16. Wypłaciłem odszkodowania miastom za grunty przeznaczone weteranom za mego czwartego konsulatu[21], a następnie, gdy konsulami byli Marcus Crassus i Gnaeus Lentulus Augur suma, którą wypłaciłem dla italskich majątków wynosiła 600,000,000 HS, a także 260,000,000 HS, które wypłaciłem rzymskim prowincjom. Byłem pierwszym i jedynym, który dokonał tego pomiędzy wszystkimi fundatorami kolonii wojskowych w Italii i w prowincjach, jak daleko sięga pamięć mego pokolenia. I po tym wszyskim, gdy konsulami byli Tiberius Nero i Gnaeus Piso i podobnie gdy Gaius Antistius i Decius Laelius byli konsulami, a także gdy Gaius Calvisius i Lucius Passienus byli konsulami, i gdy Lucius Lentulus i Marcus Messalla byli konsulami i gdy Lucius Caninius i Quintus Fabricius byli konsulami wypłaciłem nagrody w gotówce żołnierzom, którym pozwoliłem powrócić do ich miast gdy ich służba dobiegła końca i na to przedsięwzięcie wydałem około HS 400,000,000.

---

[16] W 29 r.p.n.e.
[17] W 24 r.p.n.e.
[18] W 12 – 11 r.pn.e.
[19] W 29 r.p.n.e.
[20] W 2 r.p.n.e.
[21] w 30 r.p.n.e.

17. Czterokrotnie pomogłem skarbowi senackiemu swymi własnymi pieniędzmi ofiarując 150,000,000 HS tym, którzy byli zadłużeni u skarbu senatorskiego. I gdy konsulami byli Marcus Lepidus i Lucius Arruntius ofiarowałem 170,000,000 HS z mej ojcowizny do skarbca wojskowego, który został ufundowany za moją radą i z którego płacono nagrody żołnierzom służącym po 20 i więcej razy.

18. Od roku, kiedy konsulami byli Gnaeus i Publius Lentulus [22], gdy obniżono podatki, dawałem kontrybucję w zbożu i gotówce z mego spichlerza i ojcowizny czasem dla 100,000 mężów, czasem dla o wiele większej ich liczby.

19. Wybudowałem dom posiedzeń senatu i Chalcidicum, które się z nim łaczy i świątynię Apolla na Palatynie z portykiem, świątynię boskiego Juliusza, Luperkalium, portyk w cyrku Flaminia, zezwalając, aby nazwany został Octavian, w miejsce tego, który wcześniej postawiony był w tym samym miejscu, loże honorowe w Cyrku Wielkim, świątynię Jowisza Zwycięzcy i Jowisza Gromowładnego na Kapitolu, świątynię Quirunusa, świątynie Minerwy i Królowej Juno i Jowisza Oswobodziciela na Awentynie, świątynię Larów na szczycie Świętej Ulicy, świątynię bogów Penatów na Velianie, świątynię Młodości i świątynię Wielkiej Matki na Palatynie.

rys. 2 inna zachowana wersja tablicy z inskrypcją

20. Przebudowałem Kapitol i teatr Pompejański, każdy nadzwyczajnym kosztem, bez żadnej inskrypcji, głoszącej me imię. Przebudowałem akwedukty w wielu miejscach, uszkodzone w wyniku działania czasu i podwoiłem przepustowość Marcjana poprzez puszczenie nowego strumienia do jego kanału. Dokończyłem Forum Juliusza i bazylikę, którą ten budował pomiędzy świątynią Kastora, a świątynią

[22] W 18 r.p.n.e.

Saturna, prace były zaczęte i niemalże ukończone przez mego ojca. Kiedy ta sama bazylika spłonęła w pożarze, rozszerzyłem jej tereny i rozpocząłem na nowo [budowę], pod inskrypcją w imieniu mych synów i, gdybym nie skończył odbudowy za mego życia, zarządziłem jej dokończenie przez mych spadkobierców. Konsulem będąc po raz szósty, przebudowałem 82 świątynie bogów w mieście, pod autorytetem i powagą senatu, nie opuściwszy ani jednej, która wymagała remontu w tamtym czasie. Konsulem będąc po raz siódmy, przebudowałem drogę flamijską, od miasta do Ariminium i wszystkie mosty, z wyjątkiem mulviańskiego i minucyjskiego.

21. Wybudowałem świątynię Marsa Ultora [Mściciela] na prywatnym gruncie i Forum Augusta ze zniszczeń wojennych [odbudowałem]. Wybudowałem teatr przy świątyni Apolla, [nazwany] imieniem Marcusa Marcellusa, mego zięcia, na ziemi drogo kupionej od prywatnych właścicieli. Poświęciłem dary z łupów wojennych na Kapitolu i w świątynii Boskiego Juliusza, w świątynii Apolla, w świątynii Vesty, w świątynii Marsa Ultora, które to dary wyniosły mnie HS 100,000,000. Odesłałem z powrotem złote wieńce ważące 35.000 do miast i kolonii Rzymu, które zostały ufundowane w związku z mym triumfem i później, mimo, że wiele razy nazywany imperatorem, odmówiłem przyjęcia złotych wieńców od miast i kolonii italskich, które wszystkie w równej mierze życzliwie uchwaliły.

22. Trzy razy wydawałem walki gladiatorów pod swym imieniem i pięć razy pod imieniem mych synów i wnuków; w tych walkach uczestniczyło około 10.000 mężów. Dwukrotnie dostarczyłem pod moim imieniem pokazów atletów ściągniętych zewsząd i trzy razy [dokonałem tego] pod imieniem mego wnuka. Cztery razy celebrowałem igrzyska pod mym imieniem, a następnie także za tych urzędników, którzy albo byli nieobecni, albo za biedni - 23 razy. Jako przełożony kolegium decemwirów z Marcusem Agryppą, jako kolegą, w ich imieniu zorganizowałem Igrzyska Stuletnie, za konsulatu Gajusza Furniusza i Gajusza Sylaniusza[23]. w mym trzynastym konsulacie[24] byłem pierwszym, który zorganizował Igrzyska Marsowe, które od tego czasu w każdym kolejnym roku były organizowane przez konsulów z rozporządzenia senatu i na mocy uchwały. Dwadzieścia sześć razy w imieniu swoim, synów i wnuków dałem ludowi pokaz polowania na dzikie afrykańskie bestie w

[23] W 17 r. p.n.e.
[24] W 2 r. p.n.e.

cyrku, na świeżym powietrzu, lub w amfiteatrze, podczas których zabito około 3500 tych bestii.

23. Zorganizowałem ludziom naumachię[25] po drugiej stronie Tybru w miejscu, gdzie obecnie jest gaj Cezarów poprzez przekopanie ziemii na długości 1800 stóp a szerokości 1200, w której wzięło udział 30 statków z dziobami, trójrzędowce i dwurzędowce i wiele mniejszych walczyło pomiędzy sobą; na tych statkach około 3000 mężów walczyło, na a dodatkowo jeszcze i wioślarze.

24. W świątyniach wszystkich miast prowincji Azji, jako Zwycięzca, przywróciłem wszystkie ornamenty, które ten, z którym toczyłem wojnę posiadł prywatnie, po tym, jak sprofanował świątynie. Srebrne posągi przedstawiające mnie stojącego, na koniu i stojącego w rydwanie, które wystawiono mi w przeszło osiemdziesięciu miastach, osobiście usunąłem, a za pieniądze z nich ofiarowałem złote trójnogi w świątynii Apolla w imieniu swoim i tych, którzy oddali mi cześć przez wystawienie mi posągów.

25. Na morzu przywróciłem pokój od napaści piratów. W tej niewolniczej wojnie 30,000 złapanych niewolników, którzy opuścili swych właścicieli i podnieśli uzbrojoną rękę na rzeczpospolitą, oddałem na ukaranie swym panom. Cała Italia dobrowolnie przysięgła mi wierność, domagając się mnie jako przywódcy w tej wojnie, w której odniosłem zwycięstwo pod Actium; prowincje Galii, Hiszpanii, Afryki, Sycylii i Sardynii przysięgła mi wierność tak samo. A ci, którzy wówczas bili się pod mym sztandarem, między którymi było ponad 700 senatorów, spośród których 83 zostało uczynionych konsulami przed czy po wojnie, aż do dnia spisania tych słów, a około 170 z nich zostało kapłanami.

26. Rozszerzyłem granice Rzeczpospolitej we wszystkich prowincjach Rzymu, w których nasi sąsiedzi nie stosowali się do naszych reguł. Przywróciłem pokój prowincji Galii i prowincji Hiszpanii, podobnie i Germanii, która obejmuje ocean od Cadiz do ujścia rzeki Elby. Przyniosłem pokój Alpom - od regionu w pobliżu Morza Adriatyckiego do Tuscan kładąc kres niesprawiedliwej wojnie przeciwko memu narodowi. Poprowadziłem statki oceanem - od ujścia Renu do wschodnich rejonów -

---

[25] Pozorowana bitwa morska, najczęściej na specjalnie do tego celu zaprojektowanym sztucznym jeziorze. Walczyli w niej gladiatorzy i skazańcy. Było to widowisko szczególne, ze względu na wysokie koszta organizacji.

aż do granic Cymbrii, dokąd nie dotarł dotąd żaden Rzymianin, tak lądem, jak i wodą i Cymbrowie, Charydowie i Semnonowie i inni Germanie z tych terenów zaoferowali przez posłów swą przyjaźń mnie i narodowi rzymskiemu. Z mojego rozkazu i pod mymi auspicjami dwie armie poprowadzono w tym samym czasie do Etiopii i do tej części Arabii, która zwana jest Szczęśliwą [Arabia Felix] i oddziały każdego wrogiego narodu zostały rozgromione w bitwie i zdobyto wiele miast. Spenetrowano Etiopię wgłąb całą aż do miasta Nabata, które leży w pobliżu Meroe i Arabię całą aż do granic Sabaei, czołówki miasta Mariba.

27. Oddałem Egipt pod panowanie ludu rzymskiego. Kiedy Artakses, król Armenii Większej, został zabity, mimo, że mogłem uczynić jego władztwo prowincją, wolałem, wzorem naszych przodków, powierzyć to królestwo Tigranesowi, synowi króla Artavasdesa, wnukowi króla Tigranesa, pprzez Tyberiusza Nerona, który był wówczas mym pasierbem. I ten sam naród, po swej rewolcie i rebelii, stłumionej przez mego syna Gajusza, powierzyłem we władanie królowi Ariobarzanesowi, synowi Artabazusa, króla Medów, a po jego śmierci jego synowi Artavasdesowi, zaś gdy ten został zabity, wysłałem aby władał, Tigranesa, pochodzącego z królewskiego klanu Armenii. Obsadziłem wszystkie tereny ciągnące się poprzez Adriatyk do wschodu i do Cyreny królami, którzy dzierżą je w znacznej części, przywróciłem Sycylię i Sardynię, które były okupowane wcześniej, w niewolniczej wojnie.

28. Ufundowałem kolonie weteranów w Afryce, na Sycylii, w Macedonii, obu Hiszpaniach, Grecji, Azji, Syrii, Galii Narbonieńskiej, Pizydii, a ponadto 28 kolonii w samej Italii, pod mym autorytetem, które były bardzo ludne i tłumne za mego życia.

29. Przywróciłem z Hiszpanii, Galii i Dalmacji, po pokonaniu wrogów, wiele sztandarów wojskowych utraconych przez innych dowódców. Zmusiłem Partów do oddania zdobyczy i sztandarów trzech armii rzymskich, jako błagalną prośbę do uzyskania przyjaźni ludu rzymskiego. Co więcej - umieściłem owe sztandary w sanktuarium świątynii Marsa Mściciela.

30. Również i szczepy Pannonów, na których przed mym pryncypatem nie wkroczyła żadna armia rzymska, gdy zostali pokonani przez Tyberiusza Nerona, który był wówczas mym pasierbem i emisariuszem, poddałem ich władzy ludu rzymskiego i rozszerzyłem

granice Illyricum aż do brzegów rzeki Danube. Blisko jej brzegów armia Daków została pokonana i przeszął pod mą opiekę, zaś następnie ma armia, rzołożona wzdłuż Danube, zmusiła plemiona Daków do znoszenia władzy narodu rzymskiego.

31. Posłowie od królów Indii często przybywali do mnie, a nie widziani oni byli przez żadnego rzymskiego wodza nigdy wcześniej. Bastarnowie, Scytowie i Sarmaci, którzy przebywają po tej stronie Donu, jak i dalsi królowie, królowie Albanii, królowie Iberów i Medów, zaprzysięgli przyjaźń przez posłów.

32. Wysyłano do mnie prośby królów: partyjskiego - Tiridatesa, a później Phratesa, syna króla Phratesa, medyjskiego - Artvasdesa Adiabeńskiego, Artaxaresa [władcy] Adiabenów, Dumnobellaunusa i Tincommiusa królów Brytów, Maelo [władcy] Sugambryjczyków [...] [26]króla Markomanów i Suebów. król Partów Phrates, syn Orodesa oni wysłał do mnie, do Italii, wszystkich swych synów i wnuków, pomimo, że nie został pokonany w żadnej wojnie, lecz szukał poprzez wysłanie swych dzieci jako zakładników przyjaźni z narodem rzymskim. I podczas mego pryncypatu wielu innych ludzi doświadczyło wieności ludu rzymskiego i to tacy nawet, z którymi jak dotąd nie istaniały żadne stosunki dyplomatyczne, ani też wymiana handlowa.

33. Narody: partyjski i medyjski otrzymały po raz pierwszy ode mnie królów, o których prosiły przez posłów: Partowie Vononeza, syna króla Phratesa, wnuka króla Orodesa, Medowie Ariobarzanesa, syna króla Artavasdesa, wnuka króla Aiobarzanesa.

34. Podczas mego szóstego i siódmego konsulatu[27], po zakończeniu wojny domowej, mając wszystkie me godności uzyskane w wyniku powszechnej zgody, zrzekłem się swej władzy na rzecz dominacji senatu i ludu rzymskiego. I za tę zasługę, przez uchwałę senatu, zostałem uznany za Augusta[28] i wrota mego domu zostały publicznie uwieńczone, poprzez umieszczenie zaś nad nimi wieńca wawrzynu i obywatelskiej korony, zaś złota tarcza umieszczona w bazylice Juliusza, a inskrypcja na tej tarczy zaświadczała o męstwie, miłosierdziu, sprawiedliwości i opiekuńczości, za którą zostałem nią przez senat i lud rzymski obdarzony. Po tym czasie

[26] W tekście luka
[27] W 28 – 27 r.p.n.e.
[28] *Augustus* – brak jest w jęz. polskim odpowiednika tego terminu, zazwyczaj tłumaczy się go jako „wywyższony", „uświęcony".

przewyższałem już wszystkich jedynie swym autorytetem, bo władzy nie miałem więcej niż każdy z mych kolegów piastujących poszczególne urzędy.

35. Gdy odbywałem konsulat po raz trzynasty, senat i ekwici ogłosili mnie, tak jak i cały lud rzymski tego się domagał, Ojcem Ojczyzny[29] i zarządali, aby zostało to zapisane w inskrypcji na westybulu mej świątynii, w sali posiedzeń senatu oraz na Forum Augusta pod rydwanem, który ustawiłem tam na mocy decyzji senatu. Kiedy to pisałem miałem 76 lat.

Appendix

Napisane po śmierci Augusta

1. Wszystkie Wydatki, które dał on tak na potrzeby skarbu, jak i rozdał plebsowi i wojsku: HS 2,400,000,000.

2. Budowle, które wzniósł: świątynia Marsa, Jowisza Ujarzmiciela i Gromowładnego, Apolla, boskiego Juliusza, Minervy, Juno, Jowisza Oswobodziciela, Larów, bogów Penatów, Młodości, Wielkiej Matki, Luperkalów, lożę w cyrku, Forum Augusta, Basilica Iulia, teatr Marcellusa, portyk Oktawiana i gaj Cezarów za Tybrem.

3. Przebudował Kapitol i świątynie w liczbie 82., teatr pompejański, akwedukty i drogę flamijską.

4. Suma, którą wydał na przedstawienia taetralne, walki gladiatorów, pokazy atletów, polowania i naumachie, pieniądze, które dawał koloniom, miastom i wsiom zniszczonym w wyniku trzęsień ziemi lub pożarów; pieniądze, które dawał ludziom bezpośrednio i osobiście - przyjaciołom i senatorom, których wprowadził do senatu wynoszą razem: **NIEZLICZONOŚĆ.**

[29] Pater Patriae – było to w 2 r.p.n.e.